

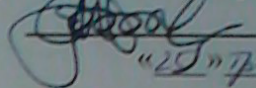
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
БУДІВНИЦТВА І АРХІТЕКТУРИ

ДОКТОР ФІЛОСОФІЇ

Кафедра політичних наук та права

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Декан факультету урбаністики та
просторового планування

 / А.М.Мамедов /
"22" травня 2018 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

"Дисципліна вільного вибору".

"Джерелознавство історії України"

(назва навчальної дисципліни)

шифр	назва спеціальності
032	Історія та археологія
	назва освітньої програми
	Історія та археологія

Розробник(и):

Сгоров В.В., к.і.н., доцент

(прізвище та ініціали, науковий ступінь, звання)

(підпис)

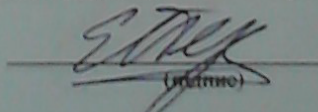
(прізвище та ініціали, науковий ступінь, звання)

(підпис)

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри політичних наук та права

Протокол № 10 від "24" травня 2018 року

Завідувач кафедри

(підпис)

(Перегуда Є.В.).

(прізвище та ініціали)

Назва курсу	Джерелознавство історії України
Галузь знань, шифр та назва спеціальності	03 Гуманітарні науки 032 історія та археологія
Ступінь вищої освіти	Доктор філософії
Освітня програма	Історія та археологія
Рік навчання, семестр	Рік: 2, семестр 3
Нормативний/вибірковий	вибірковий
Викладач (-і)	Єгоров Владислав Володимирович, кандидат історичних наук, доцент кафедри політичних наук і права КНУБА
E-mail:	egorov.1977@email.ua
Сторінка курсу	http://org2.knuba.edu.ua/course/view.php?id=2649
Консультації	

1. Коротка анотація до курсу

Вивчення вибіркової дисципліни «Джерелознавство історії України» сприятиме ознайомленню аспірантів з сучасною соціокультурною теорією, методологією і методикою джерелознавства, інформацією про існуючі до цього і збережені комплекси письмових історичних джерел і методикою роботи з ними в процесі історичного дослідження. Відповідно до наведеного в рамках дисципліни аспіранти з нових теоретико-методологічних позицій ознайомлюються із сучасною, соціокультурною методикою роботи з письмовими джерелами і джерельній літературою; отримують уявлення про основні особливості, різновиди та фактичний зміст основних видів письмових джерел; отримують навички формування джерельної бази з обраної теми, методики джерелознавчого аналізу фактичного змісту використаних джерел та визначення достовірності їх відомостей.

Опанування аспірантами дисципліни органічно впливає з переліку компетентностей котрі вони мають отримати в процесі навчання. Серед них особливе значення мають фахові компетентності викладені в п.2,3,6,7,8 освітньо – наукової – програми. Особливе значення має п.4. – розуміння принципів відбору, історіографічного доробку, архівних документів для реконструкції минулого України, в українському та світовому контексті, а також здатність проводити теоретичне і емпіричне дослідження, здатність до його апробації. Варто наголосити, що допуск аспіранта до захисту здійснюється після успішного виконання ним його індивідуального навчального плану, до складу котрого входять вибіркові дисципліни.

2. Метою курсу є підготовка висококваліфікованих спеціалістів з «Історія та археологія», здатних до проведення дослідницької роботи. Дисципліна «Джерелознавство історії України» є вибірковим компонентом освітньої наукової програми спеціальності «Історія та археологія»

3. Формат курсу

Очний (*offline*)

4. Компетенції аспірантів, що формуються в результаті засвоєння дисципліни

Інтегральна Компетентність(ІК)	Здатність розв'язувати комплексні проблеми в галузі професійної та/або дослідницько-інноваційної діяльності, що передбачає глибоке переосмислення наявних та створення нових цілісних знань та/або професійної практики.
Загальні компетентності (ЗК)	<p>ЗК01. Здатність до абстрактного мислення, критичного аналізу та синтезу інформації, оцінки сучасних наукових досягнень, генерування нових ідей при вирішенні дослідницьких і практичних завдань.</p> <p>ЗК04. Здатність ініціювати та проводити оригінальні наукові дослідження, ідентифікувати актуальні наукові проблеми, здійснювати пошук та критичний аналіз інформації, продукувати інноваційні конструктивні ідеї та застосовувати нестандартні підходи до вирішення складних і нетипових завдань.</p>
Фахові компетентності спеціальності (ФК)	<p>ФК01. Володіння актуальною інформацією щодо сучасного стану, тенденцій розвитку, проблематики та наукової думки у сфері професійної діяльності. практичних результатів у сфері професійної діяльності.</p> <p>ФК05. Здатність до застосування категорійно-понятійного апарату, новітніх теорій, концепцій, технологій та методів, необхідних для розв'язання комплексних проблем в історичній сфері.</p> <p>ФК06. Здатність до володіння принципами відбору, використання історіографічного напрацювання й архівних документів для реконструкції різноманітних сторінок української історії, зокрема дослідження суспільно-політичних, державотворчих, соціокультурних аспектів, з врахуванням світового контексту.</p> <p>ФК07. Здатність здійснювати аналіз історичних процесів та явищ національної історії, зіставляти та узагальнювати подібні та відмінні тенденції в історії розвитку України та інших країн.</p>
7 - Програмні результати навчання	
Знання (ЗН)	<p>ПР02. Здатність продемонструвати глибинні системні знання і розуміння вітчизняного та зарубіжного наукового доробку та практичного досвіду, сучасної методологічно-методичної бази проведення наукових досліджень.</p> <p>ПР04. Здатність продемонструвати знання із наукової та професійної підготовки для підтвердження достатнього рівня компетентності у виборі методів наукових досліджень, оцінки їх наукової новизни та практичного</p>

	значення при вирішенні спеціалізованих завдань в галузі.
Уміння (УН)	<p>ПР06. Вміти застосовувати універсальні навички дослідника, достатні для розв'язання комплексних проблем у галузі професійної, дослідницько-інноваційної та/або науково-педагогічної діяльності за фахом та продукування нових ідей та методів, спрямованих на покращення науково-практичної діяльності в галузі.</p> <p>ПР14. Виокремлювати актуальні історичні проблеми та визначати їх структуру, взаємозв'язки чинників, проявів і наслідків як об'єкта наукового дослідження.</p> <p>ПР15. Комплексно розуміти особливості впливу історичних процесів на розвиток особистості, суспільства та держави.</p> <p>ПР16. Комплексно розуміти важливість історичної національної пам'яті, соціально відповідальної діяльності на основі етичних міркувань (мотивів).</p>
Комунікація (КОМ)	<p>ПР07. Демонструвати навички усного та письмового спілкування державною та іноземними мовами, використовуючи навички міжособистісної взаємодії, працюючи в міжнародному контексті з різними стейкхолдерами галузі, з використанням сучасних інформаційних технологій та засобів комунікації.</p> <p>ПР08. Володіти сучасними інформаційними технологіями для розробки, організації та управління науковими проектами та/або науковими дослідженнями, презентації їх результатів у професійному середовищі через сучасні форми наукової комунікації.</p> <p>ПР09. Демонструвати системний науковий світогляд та філософсько-культурний кругозір, який включає розвинене критичне мислення, професійну етику, академічну доброчесність, повагу до різноманітності та мультикультурності в поєднанні з володінням передовими методиками викладання у вищій школі і постійним самовдосконаленням професійного та наукового рівня.</p>
Автономія і відповідальність (АіВ)	<p>ПР11. Здійснювати успішну інноваційну науково-технічну діяльність у соціально-орієнтованому суспільстві на основі міжособистісних взаємовідносин для максимального самовираження на основі терпимості, психологічної сумісності та етики поведінки.</p> <p>ПР13. Здатність формулювати власні авторські висновки, пропозиції та рекомендації на основі аналізу літературних джерел, патентних досліджень, повного циклу теоретичних і експериментальних досліджень, проведених за сучасними методиками.</p>

5. Обсяг курсу

Найменування показників	Характеристика навчального курсу	
	денна форма навчання	заочна форма навчання
лекції	22	22
семінарські заняття / практичні / лабораторні	28	28
кількість годин навчальних занять	50	50
самостійна робота	100	100
загальний обсяг годи	150	150
кількість кредитів ЄКТ	5	5

6. Пререквізити – для засвоєння курсу, аспірант має прослухати такі дисципліни, як «Іноземна мова», «Організація та управління науковою діяльністю», «Академічна добросовісність та академічне письмо».

7. Структура курсу

К-сть акад. год.	Тема, план	Форма заняття	Література	Завдання
2	Тема №1. Предмет та завдання джерелознавства історії України. 1.Джерелознавство історії України. 2.Теоретичні завдання джерелознавства. 3.Пошук, збереження та використання джерел з історії України. 4. Загальноукраїнський електронний реєстр історичних пам'яток.	Лекція	Кн. 1-3, 18-27.	Проблемні питання
2	Тема №2. Спеціальні історичні дисципліни у вивченні історичних джерел. 1.Формування комплексу спеціальних історичних дисциплін. 2.Вивчення різних типів, видів і окремих особливостей джерел.	Лекція	Кн.1-3, 13,17,18-27.	Проблемні Питання

2	<p>Тема№3. Класифікація джерел з історії України.</p> <p>1.Розманіття підходів джерелознавців до класифікації джерел.</p> <p>2.Видова класифікація історичних джерел, типи, підтипи джерел, групи джерел котрі відрізняються за зберігання і кодування історичної інформації).</p>	Лекція	Кн. 1-3, 13,17,18-27.	Проблемні Питання
2	<p>Тема №4. Розвиток джерелознавства в Україні.</p> <p>1.Формування нових наукових концепцій в українському джерелознавстві. 2.Розвиток джерелознавства, археографії, евристики, історичної бібліографії та електронного обліку історичних пам'яток в Україні.</p>	Лекція	Кн. 1-3,12, 13,17,18-27.	Проблемні Питання
2	<p>Тема №5. Методи критики джерел з історії України.</p> <p>1. Методи зовнішньої та внутрішньої критики по відношенню до джерел з історії України</p> <p>2.Синтез джерел.</p> <p>3.Новітні наукові методи в роботі з писемними джерелами.</p>	Лекція	Кн. 1-3,12, 13,17,18-27	Проблемні Питання
2	<p>Тема№6. Дослідницька робота з джерелами.</p> <p>1.Система методів джерелознавства, пов'язаних з пошуком, виявленням, джерел.</p> <p>2.Критичний аналіз, виявлення достовірності та цінності джерел, з огляду на його наступне дослідницьке використання.</p> <p>3.Етапи роботи з джерелами.</p>	семінар	Кн. 1-3,12, 13,17,18-27	Питання, тести
2/2	<p>Тема №7 Речові джерела.</p> <p>1. Археологічна наука як основний провідник у здобутті дослідниками речових джерел.</p> <p>2. Перехідна група між речовими і писемними джерелами– монети, медалі , печатки.</p>	Лекція\ семінар	Кн. 1-3,12, 13,17,18-27	Питання
2/2	<p>Тема№8. Зображальні джерела.</p> <p>1.Використання у вивченні зображальних джерел історичних, джерелознавчих методів.</p> <p>2.Паперові грошові знаки як історичне джерело. Паперові гроші знаки України у ХХ - початку ХХІ ст.</p> <p>3.Герби і емблеми .</p>	Лекція\ семінар	Кн. 1-3, 18- 27	Питання
2	<p>Тема 9. Кінофотовідео та аудіовізуальні документи</p> <p>1.Фіксація часу здійснення події у кінофотовідеодокументах.</p> <p>2.Відтворення звукової сторони</p>	семінар	Кн. 1-3, 18- 27	Питання

	історичного роду в аудіовізуальних документах. 3. Розмаїття сучасних цифрових носіїв інформації.			
2	Тема 10. Картографічні джерела 1. Географічна карта як історичне джерело. 2. Історія картографії. 3. Джерелознавча критика картографічних джерел.	Самост. роб.	Кн. 1-3, 18-27	Питання, тести
2/2	Тема №11. Актові та діловодні документи 1. Акти державних, приватних, колективних установ та організацій. 2. Інформація актових та діловодних документів про обставини появи цих джерел, авторство, місце, час їх виникнення.	Лекція\ семінар	Кн. 1-3, 18-27	Питання
2	Тема №12. Літописні джерела, хроніки. Літописні джерела, хроніки 1. Умови та причини створення, етапи формування, періодизація літописних джерел та хронік. 2. Редакції, список, звід авторство, філіграні, маргіналії літописів та хронік.	Сам ост. роб	Кн. 1-3, 5-9, 11-16, 18-27	Питання
2	Тема №13. Статистичні джерела 1. Багатоманітність статистичних джерел. 2. Масові обстеження, описи, переписи, запровадження обліку та звітності як умови створення статистичних джерел.	семінар	Кн. 1-3, 18-27.	Проблемні питання. тести
2	Тема №14. Матеріали соціологічних досліджень 1. Анкети, інтерв'ю, опитування, зібрані в ході соціологічних опитувань. 2. Узагальнення соціологічних опитувань оформлені у вигляді звітів, інформаційних повідомлень, аналітичних довідок.	семінар	Кн. 1-3, 18-27.	Питання
2/2	Тема №15. Документи громадських об'єднань та політичних партій 1. Поділ документів політичних партій і рухів на конкретні групи. 2. Статути партій та об'єднань; 3. Програмні документи партій та об'єднань; 4. Матеріали з'їздів, конференцій, пленумів, 5. Внутрішні партійні документи - матеріали засідань їх центральних і місцевих органів.	лекція\ семінар	Кн. 1-3 10, 18-27.	Питання
2/2	Тема №16. Періодична преса 1. Різноманітна інформація в періодичних виданнях: документальна, поточно-	лекція\ семінар	Кн. 1-3, 18-27.	Питання

	<p>хронікальна, особового характеру.</p> <p>2. Практика публікації офіційних постанов державної влади, документів політичних партій і організацій.</p> <p>3. Оперативність подання інформації про події.</p> <p>4. Особливий характер кореспонденції, рецензій, оглядів, статей. Їх відмінності у наявності авторських роздумів з приводу факту, його інтерпретації, життєвої, політичної громадської позиції автора.</p> <p>5. Вплив на тексти редакторів видання.</p>			
2/2	<p>Тема №17. Наукова та художня література</p> <p>1. Відображення напрямів розвитку науки в відповідний історичний період.</p> <p>2. Концептуальні, методологічні зміни в наукових працях з гуманітарних дисциплін.</p> <p>3. Джерелознавча цінність наукових, популярних, навчальних та методичних праць</p> <p>4. Видання художньої літератури як історичне джерело.</p>	лекція\ семинар	Кн. 1-3, 18-27	Питання

8. Система оцінювання та вимоги

<p>Політики курсу</p>	<p>У випадку не виконання аспірантом усіх завдань пов'язаних з виконанням наукової роботи або наявності підтверженого факту порушення академічної доброчесності у виконанні цих завдань (плагіат) та не засвоєння теоретичних положень дисципліни аспірант залік не отримує.</p> <p>Критерії оцінювання:</p> <p>Поточне оцінювання здійснюється за кожним завданням в межах 3 модулів. Оцінюються завдання переважно виконані аспірантом в межах плану його наукової роботи під час підготовки апробації наукових результатів (написання статті, підготовка виступу на коференції) та написання відповідних розділів тексту дисертації (вступ, стан та аналіз джерельної бази дослідження, їх класифікація) у формі контролю систематичності та активності роботи аспіранта Поточний контроль успішності проводиться під час проведення семінарських занять і самостійних робіт під керівництвом викладача коли звіряються набуті аспірантом навички з виконанням ним плану написання історичного дослідження.</p> <p>Основні види навчальних занять - лекції, семінари та переважно самостійна робота відповідно плану виконання наукової роботи. Під час проведення занять використовуються активні методи їх проведення – лекції, практичні заняття. Під час проведення семінарських занять та самостійних робіт під керівництвом викладача використовуються тестові завдання.</p> <p>Під час проведення самостійних занять аспіранти розширюють та поглиблюють знання отриманні під час проведення лекційних занять,</p>
------------------------------	--

проводять науково-дослідну роботу, що передбачає класифікацію

	<p>знайдених і відібраних ними для історичного дослідження джерел, проводять обробку даних джерел методами, відповідними суті досліджуваної проблеми, вчать правильно, логічно, обґрунтовано викладати отримані результати в джерельній частині під час апробації результатів свого дослідження (у науковій статті), вступу, основної частини наукової роботи та отримують відповідну теоретичну, методичну та практичну допомогу від викладача. Самостійні робота аспірантів організуються на основі затверджених завдань плану наукової роботи котру він виконує.</p>	
<p>Загальна система оцінювання курсу</p>	<p>90 - 100 балів – «Відмінно» (A) – студент може отримати у разі виконання індивідуального завдання, відвідування лекцій, виступів на семінарських заняттях якщо він висловлює власне ставлення до матеріалу, правильно і в достатній кількості добирає необхідні для відповіді факти; 75 - 89 балів - «Добре» (BC) – студент має незначні ускладнення при обговоренні засвоєного матеріалу 60 - 74 бали – «Задовільно» (DE) – студент порушує логіку викладу, аргументація слаба, є суттєві помилки в знаннях фактичного матеріалу 35 - 59 балів – «Незадовільно» (FX) – повторне складання заліку 1-31 бали – «Незадовільно» (F) – студент не знає головного фактичного матеріалу. Повторний курс.</p>	
<p>Умови допуску до підсумкового контролю</p>	<p>Підсумковий диференційований залік формується через розподіл балів між поточним контролем у співвідношенні – 60% оцінки за практичні дії, виконання завдань у межах виконання плану дисертаційного дослідження та поточного контролю за його виконанням, що здійснюється у формі контролю систематичності та активності роботи протягом семестру під час вивчення програмного матеріалу дисципліни; 40% – результати заліку. Саме систематичність та активність роботи аспіранта протягом 4 семестру визначає оцінку з котрою виставляється залік – від повного виконання усіх завдань пов’язаних з виконанням наукової роботи та засвоєння теоретичних положень дисципліни («відмінно»), не повно здійснив виконання усіх завдань пов’язаних з виконанням наукової роботи та засвоєння теоретичних положень дисципліни («добре»), здійснив виконання частини завдань пов’язаних з виконанням наукової роботи та але не здійснив засвоєння теоретичних положень дисципліни («задовільно».) При виставленні оцінки викладач враховує роботу з усіх видів навчальних занять, особливо безпосередньо відповідають виконанню плану дисертаційного дослідження. Оцінка, які виставляє викладач, повинна бути обґрунтованою і зрозумілою для аспіранта. Оцінка, яку виставив викладач, вважається остаточною і перегляду не підлягає.</p>	
<p>Шкала оцінювання студентів:</p>	<p>Підсумкова кількість балів (мак. 100)</p> <p>1-34</p>	<p>Оцінка за 4-х бальною шкалою</p> <p>«незадовільно»</p>

		(з обов'язковим повторним курсом)
	35-59	«незадовільно» (з можливістю повторного складання)
	60-74	«задовільно»
	75-89	«добре»
	90-100	«відмінно»
Питання до підсумкового контролю	<ol style="list-style-type: none"> 1. Принципи відбору і умови зберігання документів в фондах архівів України. 2. Загальноукраїнський комп'ютерний реєстр історичних пам'яток. 3. Методи палеографії, дипломатики та епіграфіки в дослідженні джерел. 4. Методи геральдики та сфрагістики в джерелознавчих дослідженнях. 5. Методи нумізматики та боністики в джерелознавчих дослідженнях. 6. Класифікація речових джерел з історії України. 7. типи і види зображальних джерел з історії України. 8. Основні типи і види писемних джерел з історії України. 9. Зовнішня критики історичних джерел. 10. Внутрішня критики історичних джерел. 11. Аналітична критика історичних джерел. 12. Атрибуція історичного джерела. 13. Інтерпретації історичного джерела. 14. Складові джерелознавчого аналізу. 15. Публікації історичних джерел в Україні. 16. Нагороди України. 17. Прапори в Українській державі. 18. Герби в Українській державі. 19. Печатки України. 20. Кінофотовідеодокументи в Україні середини XIX, XX ст. - початку XXI ст. 21. Географічна карти як історичне джерело. 22. Законодавчі акти органів влади в українських землях. 23. Документи громадських об'єднань і політичних партій України XIX- початку XXI ст. 24. Періодична преса в Українських землях XVIII - початку XXI ст. 25. Документи особистого походження в Україні. 26. Наукова та художня література в Україні в XVIII - початку XXI ст. 	
Підсумковий контроль, форма	залік	

9. Рекомендовані джерела та література

- 1 Воронов В.І.,2003.Джерелознавство історії України: Курс лекцій. Міністерство освіти і науки України;Дніпропетровський національний університет. Д.: Ви-во Дніпропетровського університету,336с.
- 2.Макарчук С.А.,2008. Джерелознавство історії України.Навчальний посібник. Львів: Світ, 512 с.
- 3.Міронова І. С., 2017. Історичне джерелознавство та українська археографія : спецкурс з

джерелознавства, історіографії та методики викладання історії : навч. посіб. Миколаїв : Вид-во ЧНУ ім. Петра Могили, 208 с.

Довідкові видання

4.Войтович Л., 2000. Князівські династії Східної Європи (кінець IX – початок XVI ст.): склад, суспільна і політична роль. Історико-генеалогічне дослідження. Львів, 2000, 480 с

Збірники документів

5.Багалій Д. І.,1923. Нарис української історіографії. Джерелознавство. Літописи. Київ,Вип.1, 138 с.

6.Багалій Д. І.,1925. Нарис української історіографії. Джерелознавство. Літописи. Київ, Вип. 2,108 с.

7.Гваньїні О.,2009. Хроніка європейської Сарматії. Київ, с. 158-159;

8.Густинський літопис.,2006. Збірник козацьких літописів: Густинський, Самійла Величка, Грабянки. Упоряд. та перекл.: В. Кречотень, В. Шевчук, Р. Іванченко . Київ.: «Дніпро», 976с.

9.Литвин М. Про звичаї татар, литовців і московитян (десять уривків) (1550) // Мемуари до історії південної Русі. – Вип. 1 (XVI ст.). – Дніпропетровськ, 2005. – С.50-100;

10.Національні відносини в Україні у ХХ ст.: збірник документів і матеріалів.,1994. Упорядн.: М.І.Панчук (керівн.), І.Л.Гошуляк, С.С.Діброва. Ю.І.Зінченко, Ю.А.Левенець. С.П.Пишко. Л.П.Польовий. А.А.Словйова, О.А.Спірін, Д.С.Щедріна; Ред.Кол. : І.Ф.Курас, Р.Я.Піріг, Л.П.Польовий. Інститут національних відносин і політології НАН України.,К.: «Наукова думка», 558 с.

11.Стрийковський Мацей., 2011. Літопис польський, литовський, жмудський і всієї Русі. Відп. ред. О. Купчинський. Наукове товариство ім. Шевченка. Львів, Історичні джерела. Т. 10, 1075 с.

12.Сушицький Т.П.,1929. Західно–руські літописи як пам’ятки літератури. Упорядкував і до друку виготовив О.А.Назаревський. К.: «З друк.ВУАН», ч. II, 404 с.

13.Толочко П.П.,1994.Літописи Київської Русі.*Київ: «Київ. акад. євробізнесу», 88с.*

Узагальнюючі праці

14.О.Русина, І.Сварник, Л.Войтович, Д.Вашук, А.Блануца, Б.Черкас.,2008. Україна: литовсько-польська доба 1320-1569. Київ: Балтія-Друк,176 с.

15.Сагановіч Г.,2001. Нарыс гісторыі Беларусі ад старажытнасці да канца XVIII стагоддзя.Мінск:Энцыклапедыкс, 2001, 142 с.

16.Тарас А. Е.,2014. Орша, 8 сентября 1514 года. Минск: Харвест, 160 с.

17. Яковенко Н. М.,2007. Вступ до історії. К.: «Критика», 375 с.

Журнальні статті

18.Історичні джерела та їх використання .,1964., К.: «Наукова думка»,Вип.1, 289 с.

19.Історичні джерела та їх використання .,1966., К.: «Наукова думка»,Вип.2, 288 с.

20.Історичні джерела та їх використання .,1968., К.: «Наукова думка»,Вип.3, 300 с.

21.Історичні джерела та їх використання .,1969., К.: «Наукова думка»,Вип.4, 301 с.

22.Історичні джерела та їх використання .,1970., К.: «Наукова думка»,Вип.5, 220 с

23.Історичні джерела та їх використання .,1971., К.: «Наукова думка»,Вип.6, 211 с.

24.Історичні джерела та їх використання .,1972., К.: «Наукова думка»,Вип.7, 172 с.

25.Стрельський В.І.,1983.Художня література як джерело для вивчення історії СРСР. Український історичний журнал,№3, с.151-156.

26.Бібліотека КНУБА <http://library.knuba.edu.ua/>.

27.Історична правда <https://www.istpravda.com.ua/>.